

Popularnonaukowy opis badań

Przedmiotem badań jest zespół dzieł sygnowanych przez norymberskiego malarza Hansa Süssa von Kulmbach (zm. 1522) bądź jemu przypisywanych, które znajdują się lub znajdowały w zbiorach polskich, względnie są z Polską łączone.

Na paradoks zakrawa sytuacja, że obiekty wyróżniające się swoją wartością artystyczną i historyczną praktycznie w ogóle nie funkcjonują w powszechnej świadomości. Dotyczy to w pierwszym rzędzie obrazów tablicowych opatrzonych sygnaturą Kulmbacha, które wytrzymują porównanie z równoległymi pracami jego domniemanego nauczyciela – wielkiego Albrechta Dürera. Spośród siedemnastu znanych kwater malarskich – identyfikowanych jako pozostałości trzech nastaw ołtarzowych (retabulów) – po drugiej wojnie światowej odnaleziono: trzy tablice cyklu maryjnego (1511), sześć scen legendy św. Katarzyny Aleksandryjskiej (1514-15) oraz jeden obraz z serii ilustrującej żywot św. Jana Ewangelisty (1516). Wykaz dzieł dopełniają spekulacje odnośnie ewentualnej roli Kulmbacha jako projektodawcy snycerskich retabulów, wyrobów z metalu i okien witrażowych przeznaczonych do kościołów w Krakowie.

Problem badawczy znany pod szyldem „związków Kulmbacha z Polską” został przekazany w sztafecie pokoleń trwającej od wieku XIX. Ówczesne uwarunkowania polityczne oraz wzorce uprawiania historii sztuki ukształtowały mit, który w wielu aspektach oddziałuje także dzisiaj. Pierwszym z wyzwań jest więc znalezienie nowego sformułowania dla tradycyjnego tematu. Ujęcie to musi być zgodne z aktualnymi standardami naukowymi, a zarazem uwzględniać najnowsze ustalenia w zakresie faktów tworzących kontekst dla analizowanego przypadku.

W myśl podstawowej hipotezy badawczej, dalsze wyodrębnianie „polskiego okresu” w twórczości mistrza jest bezzasadne. Upodobaniem do powielania dawnych klisz myślowych tłumaczy się też postrzeganie Kulmbacha jako bohatera historii sztuki, którego przybycie nad Wisłę miało zaszcześcić zdobycze renesansu w lokalnym środowisku cechowym.

Dlatego też niezbędne jest określenie na nowo miejsca „polskich” prac malarza w sieci powiązań łączących Norymbergę z Krakowem, dokąd dzieła ostatecznie dotarły i skąd zapewne zostały zamówione. Obszar dociekań wyznacza splot zależności między praktykami rzemieślniczymi i fundatorskimi w obrębie obu zaangażowanych ośrodków. Zdumiewająca okazuje się skala zapotrzebowania krakowskich elit na autentyczne wyroby wziętych mistrzów norymberskich. Gdyby udało się potwierdzić przesłanki projektu, rozrachunek z dotychczasowymi teoriami pozwalałby doliczyć się nawet sześciu kosztownych retabulów z drugiej dekady XVI w., których elementy wykonano dla polskich zamawiających w pracowniach malarskich, snycerskich i złotniczych Norymbergi. Wbrew rutynowo powtarzanym domysłom, identyfikacja fundatorów i pośredników, a nawet konkretnych zleceniobiorców, wciąż pozostaje wyzwaniem.

Nie mniej interesujące są znaczenia wtórnie powiązane z wybitnymi obrazami Kulmbacha zarówno przez akademickich „ekspertów”, jak i przez szerszy krąg odbiorców kultury. Stawiane w doktoracie pytania dotyczą zatem: (1) życia konkretnego malarza w warunkach określonych przez prawo Norymbergi oraz reguły transregionalnego rynku sztuki; (2) „życia” samych materialnych produktów, zgodnego i niezgodnego z pierwotną intencją ich nabywców; (3) „życia” poszczególnych opowieści o Kulmbachu, o jego krakowskich zleceniach i zleceniodawcach.